

Motion till riksdagen 2005/06:U383

av **Holger Gustafsson m.fl. (kd)**

Mänskliga rättigheter

Motionen delad mellan flera utskott

Sammanfattning

Mänskliga rättigheter tillkommer alla och gäller alltid. Det är allas uppdrag att se till att alla medmänniskor kan åtnjuta de mänskliga rättigheter som bland annat uttrycks i FN:s allmänna förklaring för mänskliga rättigheter.

Mänskliga rättigheter kränks i alla länder i världen, inklusive Sverige. Sveriges internationella trovärdighet i MR-frågor är direkt beroende av att vi kan hålla rent framför egen dörr. Dessvärre har Sverige åtskilliga gånger kritiserats av olika FN-kommittéer och FN-organ. Det gäller främst situationen för barn, funktionshindrade, asylsökande och flyktingar, kvinnor och homo- och bisexuella.

MR-arbetet i Europa behöver också stärkas, inte minst när det gäller flyktingpolitik och kampen mot handel med kvinnor och barn. Sverige borde återinföra en minister för de mänskliga rättigheterna som kan ta ett helhetsperspektiv på dessa viktiga frågor.

Sverige måste inrätta en författningsdomstol som kan granska påstådda kränkningar. Det behövs också en offensiv svensk utrikespolitik för mänskliga rättigheter. Folkrätten behöver tydliggöras och förnyas. Människor, inte stater, skall stå i centrum. Större vikt måste läggas vid att bidra till försoning och förlåtelse mellan människor. Vi vill betona vikten av arbetet mot tortyr och dödsstraff och för barns och kvinnors rättigheter. Vi uppmanar näringslivet att ta fram etiska koder och uppvisa ett större socialt ansvar.

Respekten för mänskliga rättigheter och ekonomisk och social utveckling är beroende av varandra och delar ett gemensamt mål. Rätten till utbildning och vård samt tillgång till mat är givna utgångspunkter i biståndet. Men också politiska friheter som tryck- och yttrandefrihet och demokratiska val är viktiga för utvecklingen.

Fel! Okänt namn på

1 Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
1 Innehållsförteckning	2
2 Förslag till riksdagsbeslut.....	4
3 Inledning.....	5
4 Vad är mänskliga rättigheter?.....	5
4.1 Grunden för mänskliga rättigheter	5
4.2 Universella principer eller kulturella skillnader.....	6
4.3 Rättigheter i konflikt med varandra.....	7
5 Alla rättigheter för alla människor.....	7
5.1 Kulturella skillnader	8
5.2 Mänskliga rättigheter, för varje persons frihet.....	8
5.3 Bevakning och sanktionsmöjligheter.....	9
5.4 Människor går före stater.....	9
6 Sverige – långt ifrån perfekt	10
6.1 Barnen och mänskliga rättigheter	10
6.2 Funktionshindrade	11
6.3 Asylsökande och flyktingar	12
6.4 Diskriminering av kvinnor.....	12
6.5 Det goda arbetet och yttrandefrihet på arbetsplatsen	13
6.6 Homo-, bisexuella och transpersoner (HBT).....	13
6.7 Förstärkta fri- och rättigheter.....	14
6.8 Kriminalisera deltagande i eller stöd till rasistiska organisationer	14
6.9 Inrätta en författningsdomstol.....	15
6.10 Återinrätta en minister för de mänskliga rättigheterna	15
7 En global utrikespolitik för mänskliga rättigheter	15
7.1 Uppvärdera mänskliga rättigheter och förnya folkrätten	16
7.2 Ödmjukhet och förståelse för andra kulturer	16
7.3 Religionsfrihet	17
7.4 Försoning.....	17
7.5 Mänskliga rättigheter och säkerhetspolitiken	18
7.6 Att hjälpa istället för att stjälpa.....	18
7.7 Ratificering, övervakningsmekanismer och sanktioner	18
7.8 Tortyr.....	19
7.9 Dödsstraff	19
7.10 Mänskliga rättigheter och utveckling, beroende av varandra	20
7.11 Mänskliga rättigheter, trafficking och spridning av hiv.....	20
7.12 Utbildning.....	20
7.13 Tillgången till mat – en mänsklig rättighet.....	21
7.14 Hälsovård.....	21
7.15 Humanitärt bistånd i krig och naturkatastrofer	22
7.16 Hjälpa flyktingar i nöd	22
7.17 Barnens rättigheter.....	23
7.18 Barnsoldater.....	23
7.19 Kvinnor i konflikter	23

Fel! Okänt namn på

8	Europa och de mänskliga rättigheterna	24
8.1	Europarådet och OSSE.....	24
8.2	Framtidens Europa	24
9	Mänskliga rättigheter och kampen mot terrorism.....	25
10	Näringslivet och mänskliga rättigheter.....	26
10.1	Etik och moral i näringslivet	26
10.2	Handel och MR	27

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kravet på enskilda människors rätt till grundläggande mänskliga rättigheter alltid skall väga tyngre än folkrättsprincipen om skydd för stater och deras institutioner.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen som svensk profilfråga skall återuppta kampen mot dödsstraffet genom att hävda varje människas rätt till liv.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att respektera barns rättighet att tillhöra en familj.¹
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att målet för svensk ”Politik för global utveckling” (PGU) skall ta sin utgångspunkt i det grundläggande kravet på mänskliga rättigheter.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att varje stat måste beakta rätten till grundläggande mänskliga rättigheter i den terroristbekämpning som kan kräva vissa begränsningar i den personliga integriteten.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen vad i motionen anförs om att statsledningar skall ställas till svars för de brott mot de mänskliga rättigheterna som underlåtenhet i att bekämpa trafficking och spridningen av hiv utgör.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen skall arbeta för en FN-konferens för att främja förståelse för konfliktområdets skilda kulturer och religioner för att därigenom stärka kunskapsutveckling och försonande opinionsbildning.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att agendan för internationella utvecklingsorganisationer skall lyfta fram mänskliga rättigheter samt att deras fältverksamhet skall bedrivas med en uppförandekod som förhindrar persontrakasserier.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stärka den humanitära rätten och säkra UNHCR:s resurser i syfte att skydda flyktingar och krigsoffer.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kvinnors och barns situation särskilt skall uppmärksammas på grund av deras utsatthet för diskriminering och våld.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en universell jurisdiktion för den internationella brottmålsdomstolen bör utredas.

¹ Yrkande 3 hänvisat till SfU.

3 Inledning

Brott mot mänskliga rättigheter sker i alla länder i världen. Sverige är inget undantag. Flera gånger har olika FN-kommittéer kritiserat Sverige för brott mot mänskliga rättigheter, bl.a. vad gäller vår flyktingpolitik samt barnens rättigheter. Om Sverige skall ha trovärdighet i sitt utrikespolitiska engagemang för mänskliga rättigheter så måste vi ”hålla rent framför egen dörr”. Mänskliga rättigheter tillkommer alla, och gäller oberoende av omständigheter. Därför är spridandet av dem, samt en fördjupad diskussion om hur rättigheterna skall främjas i praktiken, mycket viktigt. Ett sätt att förtydliga rättigheternas funktion och status är att skriva nationella handlingsplaner för mänskliga rättigheter (MR), något som FN uppmanar till. Alltför få länder har gjort detta och det är bra att Sverige nu har en sådan. Kristdemokraterna förutsätter att denna följs upp och att arbetet inte avstannar i och med att planen finns.

Det råder dock ingen tvekan om att det är på den internationella arenan och i länder och regioner som styrs av icke-demokratiska regimer som de allra flesta och värsta brotten mot mänskliga rättigheter sker. Gemensamma spelregler och normer som främjar mänskliga relationer behövs, och de finns förankrade i FN:s allmänna förklaring om mänskliga rättigheter. FN:s konventioner innehåller grundläggande normer som värnar människovärdet och som gör det lättare för människor och leva tillsammans. Det handlar inte om att skapa någon slags enhetskultur, utan om att slå vakt om mångfalden. Men samtidigt måste alltid de grundläggande mänskliga rättigheterna sättas före krav på kulturell frihet.

4 Vad är mänskliga rättigheter?

Det hänvisas ofta till mänskliga rättigheter, men alltför sällan konkretiseras diskussionen. Vad är mänskliga rättigheter, vilka är de och vad betyder de? Vilka problem skapar rättigheterna i sin inbördes relation? Kristdemokraterna anser att den idémässiga grunden för mänskliga rättigheter behöver redovisas tydligare.

4.1 Grunden för mänskliga rättigheter

Kristdemokraternas utgångspunkt är att det finns en etisk grund för vad som är rätt, som inte kan avskaffas genom politiska beslut och som finns i människan oavsett kultur, kön, sexuell läggning m.m. Denna grund för rätten återfinns exempelvis i den kristna etiken och naturrätten och har präglat västerländsk rättsuppfattning. Under historiens gång har den manifesterats från i en lång rad rättighets- och frihetsdeklarationer i Europa, USA och FN. Denna etiska grund innehåller allmänt giltiga värden: livet, människovärdet, kärlek, sanning, frihet, kunskap, den goda miljön etc. De är värden i sig. En rättighet

Fel! Okänt namn på

innebär sedan anspråk att få uppnå, uppleva eller realisera ett värde, vilket är en rättighet som alla människor har. Men alla har också ett ansvar och en skyldighet att låta andra uppleva och förverkliga dessa värden. Dessa rättigheter och skyldigheter tillkommer alla människor och är alltså oberoende av enskilda människor eller traditioner.

Efter andra världskrigets brott mot mänskligheten och systematiska kränkning av människovärdet intensifierades diskussionen om mänskliga rättigheter. När Förenta nationerna (FN) bildades 1945 fastslogs organisationens grund, de mänskliga rättigheterna: *"att rädda kommande släktled ur krigets gissel"...* *"att ånyo betyga vår tro på de grundläggande mänskliga rättigheterna"* ... *"att skapa de villkor, som äro nödvändiga för upprätthållande av rättvisa och aktning för förpliktelser"* ... *"att främja sociala framsteg och bättre levnadsvillkor"*. En kommission fick i uppgift att konkretisera FN-stadgans allmänna skildring av de mänskliga rättigheterna. Resultatet blev FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna som antogs 10 december 1948. Den är enbart en förklaring, men har efter internationell praxis och sedvänja kommit att få en bindande universell status inom folkrätten. Rättigheterna har sedan vidareutvecklats och förtydligats i områden där speciellt grova kränkningar har skett genom ett antal konventioner, deklarationer och protokoll. De som främst bör nämnas är:

- Konventionen angående flyktingars rättsliga status (1951)
- Internationella konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering (1965)
- Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (1966)
- Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (1966)
- Konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (1979)
- Konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (1984)
- Konventionen om barnets rättigheter (1989).

Därtill kommer ILO-konventioner på det arbetsrättsliga området och olika regionala arrangemang. Speciellt viktigt för oss i Sverige är den europeiska konventionen (1950) som även är inskriven i svensk grundlag. Förutom konventionerna finns det också ett antal FN-resolutioner och protokoll inom MR-området som är folkrättsligt bindande.

4.2 Universella principer eller kulturella skillnader

En nyckelfrågeställning i hela diskussionen om mänskliga rättigheter är huruvida de är universella eller kulturellt betingade. Finns det rättigheter och värden som gäller varje människa oberoende av tid och rum? Eller är alla värden och normer beroende av när vi lever, var vi lever och i vilken kultur som vi växer upp i? Rättigheterna som finns nedskrivna i ovan nämnda konventioner m.m. kritiserats ibland för att vara skapade utifrån den västerländska kulturen. Trots detta har de flesta länder i världen ratificerat exempelvis kon-

ventionerna om medborgerliga och politiska rättigheter samt den om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

Eftersom Kristdemokraterna menar att det går att härleda allmänt giltiga värden samt att människan, i enlighet med den kristna människosynen, har rätt att förverkliga dessa värden så är det för oss självklart att hävda värdenas universella status och giltighet. Många hävdar detsamma, men ofta förblir grunden för den universella giltigheten outtalad. Detta gynnar inte diskussionen med dem som tycker att rättigheterna är kulturellt betingade. Kristdemokraterna ser att det finns ett behov av att regeringen klargör grunden för de mänskliga rättigheterna, ett krav som vi framför i olika sammanhang.

4.3 Rättigheter i konflikt med varandra

En utmaning för arbetet med de mänskliga rättigheterna är att fastslå vad som gäller då olika rättigheter hamnar i inbördes konflikt. Som exempel kan nämnas barnens rättigheter i enlighet med "barnets bästa" kontra vuxnas rättigheter, kvinnors och mäns reproduktiva rättigheter, minoriteters rättigheter kontra majoritetens. Dessa konflikter kräver ökad uppmärksamhet – hur skall man prioritera mellan dem? Skall man förändra deras inbördes status? Vilka mänskliga rättigheter är beroende av andra rättigheter? Var går gränserna för exempelvis religionsfrihet – i vilken omfattning kan den därmed begränsas i lagstiftning? Kristdemokraterna menar att regeringen bör utreda och klargöra frågan om rättigheternas inbördes relation och status och hur konflikter dem emellan bör lösas, vilket vi yrkar i andra motioner.

5 Alla rättigheter för alla människor

All politik måste enligt Kristdemokraterna syfta till att värna människovärdet. Inte förrän alla mänskliga rättigheter garanteras för alla människor så värnas människovärdet fullständigt. Det gäller politiska och civila rättigheter, såsom att få uttrycka sig fritt, rätt till demokratisk delaktighet, att inte utsättas för tortyr, rättssäkerhet, jämställdhet. Det gäller även sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter, såsom rätten till mat, ekonomisk välfärd, rätten till utbildning och att uttrycka sin egen kultur.

Rättigheterna och människovärdet är medfödda och behöver därför varken förtjänas eller förvärfvas. Detta slås fast i artikel 1 i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna: *"Alla människor äro födda fria och lika i värde och rättigheter."* Vidare så är de mänskliga rättigheterna odelbara och beroende av varandra. Detta innebär bland annat att rättigheterna inom ekonomiska och sociala områdena är lika viktiga som de medborgerliga och politiska rättigheterna, men också att man inte kan kompensera bristen på politiska friheter med mat och skolgång. Detta kommer till uttryck i artikel 2 i FN:s allmänna förklaring och slogs återigen fast vid Wienkonferensen 1993. Däremot är det naturligt att vi i det politiska arbetet främst inriktar våra resur-

Fel! Okänt namn på

ser på dem som är mest utsatta och har det allra sämst ställt, såväl nationellt som internationellt. Det är först och främst de grundläggande behoven och mänskliga rättigheterna som måste tillhandahållas, såsom att inte bli utsatt för våld och repressalier, mat på bordet, tak över huvudet, grundläggande hälsovård och dylikt.

5.1 Kulturella skillnader

Även om det finns stora skillnader mellan olika kulturer och religioner så menar Kristdemokraterna alltså att det finns grundläggande värden som är giltiga och därmed skall gälla och upprätthållas, överallt, inom alla kulturer. Detta gäller även om olika länder och folk har olika ekonomiska och politiska möjligheter att upprätthålla respekten för mänskliga rättigheter. Att kulturer och religioner skiljer sig åt vad gäller seder och bruk behöver inte heller innebära att de skiljer sig åt vad gäller grundläggande värden och normer. Dessutom måste frågan om vilka värden och normer som kulturer och religioner i praktiken har skiljas från frågan om deras giltighet. Kristdemokraterna vill betona att det inte sällan är de som starkast protesterar mot den västerländska synen på mänskliga rättigheter, och förespråkar kulturella olikheter, som är de värsta förbrytarna. Dessa är vanligtvis icke demokratiskt valda ledare som klamrar sig fast vid makten delvis med hjälp av en kulturell retorik. I takt med att diskussionen om mänskliga rättigheter når in i fler länder så försöker allt fler ideologer, religiösa ledare och politiker i till exempel Asien, Afrika och Mellanöstern hävda att de mänskliga rättigheterna är kulturbundna och anklaga västländer för kulturimperialism. Ett exempel på detta är hävdandet av s.k. Asian Values i Sydostasien. Om vi skulle acceptera detta sätt att tänka skulle vi göra oss skyldiga till en form av diskriminering där människors etnicitet eller kulturella identitet avgör hur mycket rättigheter de skall få. Glädjande nog växer det fram inhemska icke-statliga organisationer som går emot sina förtryckarreger. Dessa ledare och organisationer måste följas av fler och få de demokratiska staternas stöd i både ord och handling.

5.2 Mänskliga rättigheter, för varje persons frihet

En viktig grund för formuleringen av de mänskliga rättigheterna är varje persons rätt gentemot staten, inte minst mot bakgrund av de fascistiska och diktatoriska regimer och ideologier som ständigt gjort människan till medel för sina strävanden. Människans rättigheter konstaterades vara okränkbara och sattes över statens. Detta innebar också att majoriteten inte längre kunde ”köra över” minoritetens rättigheter i demokratins namn.

Men under rättighetsflagg kan också en olycklig begränsning av människor äga rum. Ett exempel är det socialdemokratiska Sverige, där det ofta talas om jämlikhet och likabehandling. Men istället för lika möjligheter för alla, blir resultatet ofta en begränsande likriktning av människors möjligheter till utveckling. Som motsats handlar mänskliga rättigheter, såsom de uttrycks i

olika FN-deklarationer, om varje persons möjligheter att utvecklas utifrån sin egen personlighet och leva i gemenskap med andra.

5.3 Bevakning och sanktionsmöjligheter

Det är världens stater som genom att de skriver under olika MR-konventioner förbinder sig att garantera rättigheterna inom respektive land. Det handlar dels om att staten ej skall bryta mot de mänskliga rättigheterna, dels att människor skall respektera varandras rättigheter. Varje land måste bevaka att de mänskliga rättigheterna respekteras och upprätthålls samt förhindra och bestraffa de som bryter mot rättigheterna. Det behövs därför vilja, en god lagstiftning samt rättvisa och effektiva domstolar där människor kan hävda sina medfödda rättigheter.

Eftersom det i många länder förekommer grova kränkningar av mänskliga rättigheter har det vuxit fram internationella övervakningsmekanismer. Olika FN-kommittéer har som uppgift att bevaka att konventionsstaterna efterlever sina förpliktelser och att mänskliga rättigheter respekteras. Sanktionsmöjligheterna är dock små, speciellt då internationella ekonomiska och politiska sanktioner ofta har liten möjlighet att förändra en nations beteende. På senare år har dock ett antal internationella ad hoc-tribunaler etablerats för bland annat krigsförbrytelser, liksom bildandet av en permanent internationell brottmålsdomstol. Möjligheterna till universell jurisdiktion, dvs. att förbrytare kan dömas i andra länder än där brottet har begåtts, har även ökat under senare år. Denna utveckling välkomnar vi.

5.4 Människor går före stater

Inom folkrätten sker hela tiden en utveckling till följd av politiska beslut och staters beteende på den internationella arenan. Under 1990-talet har principen om statssoveräniteten i ökad grad fått ge vika för principer om mänskliga rättigheter. Då MR-brott sker inom ett lands gränser, eller då staten är den part som systematiskt bryter mot de mänskliga rättigheterna, så upphör statens rätt att hävda icke-inblandning och omvärlden förpliktigas att agera för att rädda liv och människors rättigheter i landet. Denna utveckling av folkrätten är bra eftersom den sätter människans värde i centrum och inte tillåter att en diktator tar skydd bakom folkrättsparagrafer. Kristdemokraterna välkomnar det nya synsättet där rätten till ingripande, med militära medel om så behövs, i humanitära nödlägen, förskjutits mot en skyldighet att ingripa.

Samtidigt är det viktigt att hela tiden hålla den moraliska diskussionen kring våldsanvändning levande så att våld och krig verkligen förblir den sista utvägen och inte något som regelmässigt används. Vår kunskap om följderna av våld gör att vi måste inse att allt bruk av våld ger oerhörda konsekvenser. Våld drabbar civila, det leder ofta till en spiral av nya våldsdåd, är skadligt för miljö och kränker alltid mänskliga rättigheter. Därför måste strängare regler för våldsanvändning utarbetas. De mänskliga rättigheterna måste vara i fokus

Fel! Okänt namn på

också för de insatser som ibland blir nödvändiga för att stoppa grova kränkningar av människovärdet. Dessutom finns det en moraliskt stötande skev resursfördelning idag där endast en bråkdel i jämförelse med de medel som satsas i krigsindustrin, satsas på utveckling, konfliktförebyggande åtgärder och demokratiuppbyggande arbete som skulle kunna förhindra våld.

6 Sverige – långt ifrån perfekt

Sverige framhålls gärna som ett mönsterland vad gäller mänskliga fri- och rättigheter. Vi är bra på att arbeta fram nya konventioner för mänskliga rättigheter och vanligtvis, men långt ifrån alltid, också att ratificera dem. Men när det kommer till att förverkliga dem går det trögare. Det tog till exempel 28 år innan definitionen på flykting i den svenska utlänningslagen vidgades så att den stämde överens med FN:s flyktingkonvention från 1951. Det tog 44 år att få den europeiska rättighetskonventionen implementerad i svensk lag. Exempelen har varit pinsamt många genom åren. Dessa är bara några av allt för många exempel. Om vi i Sverige inte ratificerar konventioner som vi anser att vi inte behöver ratificera, ökar risken markant för att andra stater inte ratificerar konventioner som vi anser att de verkligen behöver ratificera.

Kristdemokraterna kräver att regeringen till riksdagen redovisar vilka internationella konventioner och tilläggsprotokoll som Sverige inte har ratificerat och tydligt motiverar varför så är fallet.

Alltså: mycket återstår att göra för att garantera mänskliga fri- och rättigheter t.o.m. i Sverige. Om vi jämför med Norge har det norska Stortinget bland annat antagit en handlingsplan för mänskliga rättigheter som innehåller 300 konkreta krav. Norge har också förvandlat tre MR-konventioner till norsk lag med företräde framför andra norska lagar. Att upphöja konventionstexter till lag innebär att norska medborgare kan pröva påstådda kränkningar mot de mänskliga rättigheterna i den norska Högsta domstolen. Här har Sverige mycket att lära.

Katalogen över mänskliga rättigheter och de åtgärder som Sverige förbundet sig att utföra är ingen meny där vi tar för oss av det som vi vill ha och ratar resten.

Nedan följer ytterligare områden där Kristdemokraterna anser det speciellt viktigt att Sverige förbättrar den inhemska respekten för mänskliga rättigheter.

6.1 Barnen och mänskliga rättigheter

I enlighet med FN:s barnkonvention, skall ”barnets bästa” genomsyra alla politikområden. För att bedöma vad som är barnets bästa behövs en väl grundad kunskap om barn och att barnet självt får komma till tals. En grundläggande mänsklig rättighet för barn är rätten att tillhöra en familj. Sverige har internationellt sett en mycket väl uppbyggd organisation för stöd, omsorg och

service till barn och familjer. Trots detta finns det en alltför hög andel barn och ungdomar med psykiska problem, som inte i tid nås av våra samhällsresurser för vård, stöd och hjälp. Enligt Barnpsykiatrikommittén uppvisar, även med mycket snäva definitioner, minst 5–10 % av alla barn och ungdomar i Sverige psykiska problem. Samtidigt är det långa väntetider till barnpsykiatrin när ett barn bedöms behöva sluten vård.

Rädda Barnen kritiserar Sverige för att inte uppfylla olika bestämmelser i barnkonventionen, bl.a. vad gäller förvärv av medborgarskap. Situationen är allvarlig bland flyktingbarn. Det är inte alls ovanligt med självmordsförsök bland flyktingbarn. Enligt barnkonventionens artikel 3 gäller att *"i fall som rör ett barn skall särskilt beaktas vad hänsyn till barnets hälsa och utveckling samt bästa i övrigt kräver"*. Detta betyder att barnets bästa skall vägas in i alla led i asylprocessen. Detta sker inte alltid idag. Mottagandet av barn sker inte med några klara instruktioner, inte ens när det gäller ensamma flyktingbarn. I utredningar behövs höjd barnkompetens hos handläggarna och en utveckling av metodiken samt tydligare riktlinjer för när och hur barn skall höras. Barnombudsmannen har riktat starkt kritik mot myndigheter som inte låter flyktingbarn komma till tals. Allt detta har Migrationsverket börjat arbeta med. Målen är dock långt ifrån uppfyllda.

Mobbning har blivit ett allt mer uppmärksammat problem under senare år. Över 100 000 barn mobbas i svenska skolor. Såväl fysisk som psykisk mobbning är oacceptabla handlingar. Ingen har rätt att bagatellisera ett barns upplevelser. De lagar som reglerar samvaron mellan människor i samhället måste gälla även i skolmiljön. Mobbing berör inte bara den enskilda personen utan i själva verket de mest centrala och grundläggande värderingarna och rättigheterna i samhället. Att slippa mobbing är en mänsklig rättighet för alla, även för barn och ungdomar. En nollvision mot mobbing är därför den enda rimliga målsättningen.

Det är viktigt att barnets situation i katastrofhändelser lyfts fram, att kunskapen om hur traumatiska händelser påverkar barn förstärks och att samverkan mellan olika samhällssektorer ses över. Barnets bästa bör också lyftas fram inom till exempel domstolsväsendets, kriminalvårdens och Migrationsverkets verksamhet.

6.2 Funktionshindrade

Alla människor är unika och har ett lika värde, och det är därför en självklarhet att funktionshindrade skall äga samma rätt och skydd som övriga i samhället och kunna delta i samhällslivet på lika villkor. Sverige har antagit FN:s 22 standardregler för att tillförsäkra människor med funktionsnedsättning delaktighet och jämlikhet. Det är av största vikt att Sverige fullföljer det vi i internationella sammanhang har åtagit oss.

Ännu saknar dock många grundskolor ens minimal anpassning för rörelsehindrade och i en del landsting råder mycket långa väntetider för hjälpmedel till funktionshindrade. Bemötandeutredningen har visat att många handikap-

Fel! Okänt namn på

pade upplever att de inte har det inflytande över sitt liv som lagen ger dem rätt till.

6.3 Asylsökande och flyktingar

Flyktingströmmar är oftast en följd av förföljelse, väpnade konflikter och kränkningar av mänskliga rättigheter. Deklarationer om mänskliga rättigheter slår fast att ”envar har rätt till en nationalitet” och ”envar har rätt att i andra länder söka och åtnjuta fristad från förföljelse”. 1951 års konvention är ett juridiskt bindande dokument för de stater som har tillträtt den och utgör en milstolpe i internationell flyktinglagstiftning.

I rapporter från bland annat UNHCR kritiseras EU:s allt striktare flyktingpolitik. Vi delar den kritiken. Det är inte värdigt en kontinent som vet vad krig och förföljelse innebär att resa allt fler murar mot de flyende och minska antalet lagliga sätt att ta sig in i EU. Därmed tvingas flyende ta sig hit illegalt. Således bidrar politiken till att öka människosmugglingen. För närvarande har Sverige visumtvång gentemot mer än 100 länder. Kristdemokraterna ifrågasätter användningen av visum som ett instrument för att hålla asylsökande utanför Sveriges gränser. Åtgärder som visumtvång kan inte accepteras när konsekvensen blir att människor i behov av skydd fråntas den rätten. Åtgärderna utgör därmed en urholkning av asylrätten.

När det gäller svensk flyktingpolitik så är det högst pinsamt för vårt land och en tragedi för de drabbade att Sverige fällts av FN:s tortyrkommitté vid flera tillfällen. FN:s tortyrkonvention slår fast att stater som ratificerat konventionen inte får sända tillbaka någon till ett land där denne riskerar att utsättas för tortyr. Skamligt nog så har Sverige gjort precis detta så pass många gånger att vi tillhör bottenskiktet av de länder som tillträtt tortyrkonventionen.

Asylsökande barn omfattas inte av samma villkor och rättigheter som barn vilka vistas permanent i Sverige. Bland annat omfattas de inte av rätten till förskola, de har endast begränsad rätt till utbildning och de har inte samma tillgång till särskola. Detta strider mot flera artiklar i barnkonventionen, bl.a. artiklarna 2, 3, 28 och 29.

6.4 Diskriminering av kvinnor

Sverige har ratificerat FN:s kvinnokonvention. I konventionens artikel 2 står det: ”Konventionsstaterna åtar sig att vidta alla lämpliga åtgärder för att avskaffa diskriminering av kvinnor från enskilda personers, organisationers eller företags sida.”

Sverige har en starkt könsuppdelad arbetsmarknad och i en rapport från FN:s CEDAW-kommitté, som ser över efterlevnaden av konventionen mot diskriminering av kvinnor, kritiseras Sverige på flera punkter, bland annat vad gäller lönegapet mellan kvinnor och män och kvinnorepresentation i företagsledningar, på universitet och i utrikesförvaltningen. Våld mot kvinnor är ett annat problem. FN uppmanar även Sverige att uppmärksamma diskriminering

av invandrarkvinnor, kvinnor med funktionshinder samt romska och samiska kvinnor. Kristdemokraterna vill därför att regeringen föreslår åtgärder som motverkar all diskriminering mot kvinnor och åtgärder för att underlätta avskaffandet av osakliga löneskillnader som beror av kön och även tar itu med de övriga problem som Sverige kritiserats för av FN.

6.5 Det goda arbetet och yttrandefrihet på arbetsplatsen

FN:s allmänna förklaring artikel 23 och 24 handlar om rätten till ”det goda arbetet”, rätten till lön och lika lön för lika arbete och rätten till vila. Att människor som vill och kan arbeta inte har eller får möjlighet till detta, är ett oerhört slöseri med kunskap och resurser. Det finns också ett starkt samband mellan arbetslöshet och ökad sjuklighet och dödlighet. Ohälsa i arbetet är ett växande samhällsproblem och stressrelaterade besvär blir allt vanligare. Höga krav i kombination med litet personligt inflytande ökar risken för ohälsa. Men samtidigt får inte misstaget göras att bara söka orsaker i arbetslivet, utan inbegripa hela människans livssituation när ohälsoproblemet analyseras.

Många offentligt anställda har på senare år, trots det förstärkta skyddet för den yttrandefrihet de åtnjuter, fått uppleva att ledningen försökt hindra dem från att säga sin mening offentligt. Antalet fall som hamnade hos JO flerfaldigades under 1990-talet. Omkring en tredjedel av ärendena ledde till att arbetsgivaren kritiserades för att ha kränkt den anställdes yttrande- eller meddelarfrihet. JO konstaterade att det i många fall berodde på att arbetsgivaren saknade kunskaper om de anställdas rätt att uttala sig fritt.

6.6 Homo-, bisexuella och transpersoner (HBT)

I juni 2004 lade Säpo fram sin rapport om brottslighet kopplad till rikets inre säkerhet för föregående år, 2003. I rapporten kartläggs s.k. hatbrott – brott med främlingsfientliga, rasistiska, antisemitiska eller homofobiska förtecken. Statistiken visar att antalet hatbrott generellt hade ökat från föregående år. De homofobiska brotten ökade med 38 procent. Mellan åren 2000 och 2003 ökade antalet anmälda homofobiska brott med 76 procent. Ökningen av anmälningarna kan visserligen enligt Säpo till stor del förklaras med ökad anmälningsbenägenhet som tar avstamp i förändrad lagstiftning för ökat skydd för homosexuella, samt att frågor som rör homosexuella och homosexualitet uppmärksammats allt mer. Säpo ser positivt på att fler anmäler brott eftersom brottsligheten då synliggörs. Men samtidigt så utesluter Säpo inte att en del av ökningen beror på en faktisk ökning av brottsligheten.

Vi kristdemokrater anser att effektivare diskrimineringslagar, stärkt arbete med värdegrundsfrågor i skolan och ett kompetent rättsväsende som prioriterar kampen mot hatbrott, är viktiga faktorer för att värna alla människors värde – oavsett sexuell identitet.

Fel! Okänt namn på

Men det finns också brott i Sverige som den socialdemokratiska regeringen har ansvar för. Fortfarande så avvisas homosexuella till länder där de riskerar kraftig förföljelse. Detta är oacceptabelt.

6.7 Förstärkta fri- och rättigheter

Grundläggande kriterier för en fungerande rättsstat är mänskliga fri- och rättigheter. Det svenska skyddet för dessa fri- och rättigheter behöver vidgas och förstärkas, exempelvis rätten till liv, föräldrarätten, den negativa föreningsfriheten och äganderätten. Det behövs också ett tydligt diskrimineringskydd för människans integritet oberoende av religion, ålder, ras, hudfärg, kön, språk, sexuell identitet, genetiska drag, börd, ekonomisk eller social ställning, funktionshinder, utvecklingsstörning, etnisk eller politisk tillhörighet. Detta skydd måste vara effektivt inte enbart i förhållandet mellan den enskilde och det allmänna. Rättsstaten måste också tillförsäkra ett sådant skydd mellan enskilda.

Regeringsformen tillförsäkrar med smärre undantag endast medborgarna fri- och rättigheter uppräknade i 2 kap 1 § regeringsformen i förhållande till det allmänna. Medborgarna tillförsäkras däremot inte sådana generella fri- och rättigheter i förhållande till andra enskilda eller andra enskilda rättssubjekt (företag eller organisationer). I denna del kan det inte anses råda full parallellitet mellan regeringsformen och Europakonventionen. Enligt Kristdemokraternas mening vore det värdefullt att utreda om även fri- och rättigheter mellan enskilda borde grundlagsfästas och inte som nu i huvudsak vara inriktade på förhållandet mellan den enskilde och det allmänna. En sådan grundlagsfäst rätt skulle stärka Sverige som rättsstat. Detta har vi yrkat i andra motioner.

6.8 Kriminalisera deltagande i eller stöd till rasistiska organisationer

Det demokratiska samhället undergrävs av de rasistiska organisationerna och de brott som följer i dessa organisationers spår. Ökningen av hatbrott med rasistiska och naziinspirerade förtecken och ideologiskt motiverad organiserad brottslighet de senaste åren är varningsklockor.

Den svenska regeringen har av FN:s kommitté mot rasdiskriminering i snart 30 år kritiserats för sin underlåtenhet att effektivt lagstifta mot rasistisk propaganda i organiserad form. Från svenskt håll sägs att vår lagstiftning för att stävja hets mot folkgrupp skulle vara tillräcklig. Detta envisas man med trots att FN-kommittén gång på gång förklarar att det inte räcker.

Kristdemokraterna anser att enskilds stöd till eller deltagande i rasistisk organisation, terroristgrupp eller annan organiserad brottslighet skall ses som en kriminell handling. Kristdemokraterna anser att lagstiftarna måste ge tydliga signaler. Denna inskränkning av föreningsfriheten motiveras med att föreningens verksamhet då strider mot mänskliga rättigheter genom att den

Fel! Okänt namn på

ägnar sig åt förföljelse av flyktingar eller människor på grund av deras nationella ursprung eller trosbekännelse.

Eftersom det inte finns specificerade bestämmelser om ideella föreningar så kan den förening som förbjuds idag, återuppstå under annat namn imorgon. Därför är det mycket effektivare att kriminalisera det enskilda *deltagandet* i den typen av organiserad rasism, vilket Kristdemokraterna länge krävt och fortsätter att kräva i olika sammanhang.

6.9 Inrätta en författningsdomstol

Maktindelning har varit ett grundläggande begrepp när demokratiska staters konstitutionella konstruktion utformats. Detta synsätt har dessvärre inte varit vägledande för uppbyggnaden av den svenska konstitutionen. Den dömande makten har haft en underordnad ställning och kan knappast anses utgöra ett separat maktcentrum. Den blygsamma utformningen och användningen av lagprövningsrätten är ett exempel på detta. Kristdemokraterna anser därför att maktindelningen mellan lagstiftare och verkställare bör kompletteras med en juridisk instans i form av en författningsdomstol, vilket vi yrkar på i andra motioner. Författningsdomstolen skall ha kompetens att pröva vanlig lags överensstämmelse med grundlag. Tolkningstvister av vallag och övriga lagar som rör det politiska systemets funktion skall också ligga inom domstolens prövningsrätt. Ytterligare en viktig uppgift för författningsdomstolen vore att pröva påstådda kränkningar av de mänskliga fri- och rättigheterna, fastslagna i grundlagen och i den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

6.10 Återinrätta en minister för de mänskliga rättigheterna

Sverige borde återinföra en minister för de mänskliga rättigheterna som kan ta ett helhetsperspektiv på dessa viktiga frågor, både i vårt eget land och internationellt. En sådan minister skulle höja MR-frågornas status och förhindra att de ”faller mellan stolarna.”

7 En global utrikespolitik för mänskliga rättigheter

Det behövs inför framtiden en offensiv svensk utrikespolitik för mänskliga rättigheter, förståelse och försoning. Ett slags gemensamma spelregler och normer som främjar mänskliga relationer över hela världen. Dessa normer finns väl förankrade i FN:s konventioner om mänskliga rättigheter.

Utrikespolitikens olika beståndsdelar – som t.ex. handels-, utvecklings-, bistånds- och migrationspolitiken – skall både främja och ta sin utgångspunkt

Fel! Okänt namn på

i de mänskliga rättigheterna. Såväl inom det globala internationella samarbetet som i det bilaterala arbetet med andra enskilda länder bör ett rättighetsperspektiv finnas med. Inte förrän hela utrikespolitiken pekar i en och samma riktning och verkligen främjar mänskliga rättigheter så kan det påstås att Sverige driver en utrikespolitik för mänskliga rättigheter.

7.1 Uppvärdera mänskliga rättigheter och förnya folkrätten

Det regelverk som finns mellan folk och länder går under benämningen folkrätten. Den består av en samling internationella traktat, konventioner, förklaringar och resolutioner, samt sedvanerätt. Folkrätten har traditionellt sett utgått från avtal mellan stater. Principen om statssuveränitet har varit stark och innebär att staterna själva bestämmer inom landets gränser. På senare år har dock principer om mänskliga rättigheter fått allt starkare gehör i det internationella samfundet och enväldshärskare har fått allt svårare att gömma sig bakom denna princip. Den utveckling som sker inom folkrätten handlar i grunden om att uppvärdera folkrättsliga principer om mänskliga rättigheter, på bekostnad av t.ex. statssuveränitetsprinciper. Denna utveckling måste stödjas. När stater misslyckas att garantera människan hennes fri- och rättigheter, eller till och med själva utför exempelvis etnisk rensning, har det internationella samfundet en skyldighet att träda in och ta sitt ansvar. Här är det viktigt att påpeka att våldsanvändning för att upprätthålla mänskliga rättigheter måste ske med stor restriktivitet och utifrån tydliga, skarpa, kriterier. Det finns idag en FN-fundamentalism representerad inte minst av den svenska regeringen där man anser att det som FN:s säkerhetsråd beslutar *per definition* är rätt.

Den svenska regeringen säger sig driva en förnyad folkrätt med människan i centrum, men brister i att praktisera denna politik. Den säger till exempel att ”juridiken skall sköta sitt och politiken sitt”. Men eftersom folkrätten bäst förnyas och utvecklas genom praktiska politiska handlingar haltar regeringens resonemang. Kristdemokraterna anser att Sverige aktivt måste driva en förnyad folkrätt med människan i centrum där mänskliga rättigheter uppvärderas.

7.2 Ödmjukhet och förståelse för andra kulturer

Det finns en risk att FN-konventionerna uppfattas som enbart västerländska. Inte minst därför är det viktigt att öka dialogen med och förståelsen för andra kulturer och religioner. Därför måste spridningen av de mänskliga rättigheterna kombineras med strukturer för interkulturellt utbyte. Européer, asiater, amerikaner och afrikaner bör träffas på olika internationella arenor för att diskutera mänskliga rättigheter och för att lära sig av varandras synsätt och erfarenheter. Speciellt viktigt är det att förhindra en uppdelning av världen i ”den kristna” och ”den muslimska”. Därför anser Kristdemokraterna att FN

bör ha som tema på en FN-konferens det interkulturella utbytet och den gemensamma värdegrunden och till exempel samla världens religiösa ledare för att diskutera dessa frågor. Sverige bör också bilateralt inleda, utveckla och fördjupa samtal och upprätta gemensamma institutioner för att främja mänskliga rättigheter.

7.3 Religionsfrihet

Religionsfriheten är en oerhört viktig mänsklig rättighet. Religionen och livsåskådningen berör det innersta i en människa och är ett uttryck för människans andliga behov. Därför slår ofta kränkningar av religionsfriheten hårt och den blir viktig att värna. I den mer sekulariserade västvärlden har begreppet kommit att mer och mer betyda friheten *från* religion, medan friheten *till* en religion inte anses vara lika viktig. Det religiösa uttryckets plats i det offentliga rummet eller den offentliga debatten betraktas med skepsis, och inte sällan med förakt. Detta är problematiskt dels därför att ett sådant synsätt leder till kränkningar av människors rätt till religion, dels till att misstänksamhet odlas. Dessutom så underlättar inte denna inställning pluralism och integration mellan människor med olika typer av kultur och religiös övertygelse.

I andra delar av världen är friheten *från* religion ofta den springande punkten. Religionen används inte sällan som ett förtryckarinstrument och som ett sätt att härska över människor – inte minst kvinnor. En sådan utveckling återfinns bland annat hos militanta islamister.

En kontinuerlig dialog mellan företrädare för olika religioner är ett måste för att undvika motsättningar och uppdelningar och för att inte låta extremister sätta bilden av stora folkgrupper.

Religionen har historiskt sett varit en källa till både ont och gott, men vi får inte glömma att utarbetandet av de mänskliga fri- och rättigheterna knappast hade ägt rum utan de religiösa influenserna och inspirationen.

7.4 Försoning

Ofta förknippas rättsarbetet med att förhindra brott, skydda människor och bestraffa dem som bryter mot lagen. Alltför ofta saknas försoningsarbetet. På den internationella arenan har detta område blivit allt mer viktigt och aktuellt. Tillsammans med bl.a. konfliktförebyggande och fredsuppbyggande insatser spelar i dag försoningsarbetet en avgörande roll för en hållbar fred. Försoningskommissioner har en viss tradition i Latinamerika, och användes i Sydafrika.

Kristdemokraterna anser att mer av det konfliktförebyggande och fredsuppbyggande arbetet inom ramen för internationellt bistånd skall omfattas av försoningsarbetet. Oftast är det tyvärr så att de militära delarna av en fredsförantvande insats slukar gigantiska resurser, sedan finns en ovilja att bidra med medel till försoning och fredsbyggande arbete. Vi anser att regeringen

Fel! Okänt namn på

skall ta initiativ till en FN-konferens för att främja förståelse för konfliktområdets skilda kulturer och religioner för att därigenom stärka kunskapsutveckling och försonande opinionsbildning.

7.5 Mänskliga rättigheter och säkerhetspolitiken

Med globaliseringen följer att nationella gränsers betydelse minskar. Människor och folk blir allt mer ömsesidigt beroende av varandra. I krig och konflikter är det oftast den enskilda civila människan som drabbas. För att garantera människors säkerhet och rättigheter räcker det inte att enbart hävda staters fred och säkerhet. Det nationella säkerhetsbegreppet behöver kompletteras så att enskilda människors säkerhet erkänns som minst lika viktigt.

Det handlar i praktisk politik och inom folkrätten om att slå fast att människors säkerhet är minst lika viktigt som staters. FN:s säkerhetsråd har det yttersta ansvaret för internationell fred och säkerhet, men då säkerhetsrådet ej tar sitt ansvar för att upprätthålla freden måste multilaterala insatser kunna ske för att rädda människoliv. För att förhindra godtycke inom den internationella rätten anser Kristdemokraterna att det snarast behöver upprättas principer för så kallade humanitära interventioner. Kristdemokraternas syn på folkrätten och kampen mot terrorism ges i en säkerhetspolitisk motion.

7.6 Att hjälpa istället för att stjälpa

Det behövs ett skifte när det gäller inställningen till det internationella arbetet med de mänskliga rättigheterna. Alltför ofta har det handlat om att peka ut syndaren samt bestraffa och införa sanktioner mot dem som bryter mot de mänskliga rättigheterna. Det är naturligtvis viktigt att det finns rättsliga åtgärder att vidta då brott mot internationella lagar begås, men det behövs en ökad användning av positiva verkningssmedel, som att stödja kunskapsspridning och institutionsuppbyggnad för att stärka politiska och civila rättigheter liksom fattigdomsbekämpning genom internationellt bistånd.

Det kan i sammanhanget också påpekas att alla internationella organisationer och enskilda stater ständigt lyfter fram mänskliga rättigheter och att deras fältverksamheter bedrivs utefter en uppförandekod som förhindrar persontrakasserier.

7.7 Ratificering, övervakningsmekanismer och sanktioner

Det är väsentligt att Sverige i sin utrikespolitik fortsätter att driva på att så många länder som möjligt skriver under och ratificerar de olika FN-konventionerna för mänskliga rättigheter. Ju fler av dessa konventioner som Sverige skriver under, desto större är chansen att andra länder också skriver på och ratificerar FN:s konventioner. I detta arbete måste även FN:s möjlig-

Fel! Okänt namn på

heter förbättras för att kontrollera och bevaka att konventionsstater efterlever sina förpliktelser, liksom att följa situationen i de länder som ej har skrivit under alla konventioner eller har gjort olika undantag. FN måste beredas möjligheten att i alla sina medlemsländer kunna kontrollera och bevaka att FN-stadgans syfte uppfylls och de mänskliga rättigheterna efterlevs.

För att effektivisera sanktionsmöjligheterna måste den internationella rätten stärkas. Det bör till exempel snarast upprättas en permanent internationell brottmålsdomstol och möjligheterna för universell jurisdiktion bör ytterligare undersökas.

Sanktionsinstrumenten bör användas så att de inte blir kontraproduktiva. Ekonomiska, politiska och militära sanktioner bör enbart användas utifrån en tydlig målsättning och för att främja situationen för mänskliga rättigheter. Det humanitära lidandet måste begränsas och sanktioner bör riktas mot de verkliga förbrytarna och inte mot den civila befolkningen. En tydligare dialog måste föras med de demokratiska och oppositionella krafterna i det land som är föremål för sanktioner.

7.8 Tortyr

Tortyr syftar i slutändan till att bryta ned en människa och är ett uttryck för perverterat maktbruk. Det handlar om en grym, omänsklig och förnedrande behandling och ett grovt brott mot de mänskliga rättigheterna. Arbetet mot tortyr och måste stärkas. För att stoppa användningen av tortyr och för att stödja de som överlevt måste den svenska regeringen ständigt kräva att alla världens stater ställer sig bakom konventionen mot tortyr och i praktiken fördömer förövarna och ger offren upprättelse och rehabilitering.

7.9 Dödsstraff

Dödsstraffet strider mot den mest grundläggande av alla rättigheter, rätten till liv. Ändå finns dödsstraffet kvar i närmare hälften av världens länder. Världssamfundet måste fastslå att avrättningar inte är lösningen på kriminalitet. Staten får inte döda för att visa att det är fel att döda. Enligt Amnesty avrättades minst 1 146 personer i totalt 28 länder under 2003. Samtidigt dömdes 2 756 till döden i 63 länder. Dessutom är mörkertalet mycket stort eftersom många länder inte offentliggör någon statistik. Fyra länder – Kina, Iran, USA och Vietnam – stod för 84 procent av samtliga avrättningar.

Kristdemokraterna anser att ett ökat tryck måste sättas på de länder som fortfarande har kvar dödsstraffet och att den socialdemokratiska regeringen återupptar kampen mot dödsstraffet som en svensk profilfråga internationellt. Om exempelvis de fyra ovan nämnda länderna skulle upphöra med dödsstraffet vore det en revolution för mänskliga rättigheter.

Fel! Okänt namn på

7.10 Mänskliga rättigheter och utveckling, beroende av varandra

Mänskliga rättigheter och utvecklingspolitik delar en gemensam vision och ett gemensamt mål, nämligen att garantera frihet, välstånd och människovärde för alla.

Inom utvecklings- och biståndspolitikerna är mänskliga rättigheter såväl ett medel som ett mål. Den svenska politiken för global utveckling (PGU) måste därför ta sin utgångspunkt i det grundläggande kravet på mänskliga rättigheter. Det är alltså en nödvändighet i utvecklingsarbetet att hela biståndet genomsyras av mänskliga rättigheter, samt att specifika MR-projekt prioriteras. På så sätt främjas människovärdet, samt möjligheten att höja levnadsnivån för de fattigaste.

7.11 Mänskliga rättigheter, trafficking och spridning av hiv

Att sälja en människa är givetvis helt oförenligt med det okränkbara människovärdet. Slavhandel med människor, så kallad trafficking, är ett stort problem i världen som måste motarbetas med alla relevanta resurser. I en del länder tas problemet inte på tillräckligt stort allvar. I en del länder ser man till och med mellan fingrarna och "låter" handeln fortgå. Vi menar att det internationella samfundet måste vara berett att vidta allvarliga åtgärder mot stater som negligerar problemet med trafficking. På samma sätt bör stater som tonar ned konsekvenserna av spridning av hiv, som inte vill acceptera epidemins negativa inverkan för utveckling och välstånd och som därför inte vidtar rimliga motåtgärder beläggas med ett delansvar för epidemins utbredning. Utgångspunkten bör enligt Kristdemokraterna vara att statsledningar skall ställas till svars för de brott mot de mänskliga rättigheterna som underlåtenhet i att bekämpa trafficking och spridningen av hiv utgör.

7.12 Utbildning

FN slår fast att en grundläggande utbildning för alla människor är en mänsklig rättighet. Dessutom bidrar utbildningen till att människor blir medvetna om sina rättigheter. Det i sig kan lägga grunden för människor att våga kräva av de ansvariga att tillgodose deras medborgerliga rättigheter. Utbildning ger faktakunskaper och är också fattigdomsminskande, främjar demokratiutveckling, ökar jämlikheten samt möjliggör en hållbar ekonomisk utveckling. Den person som får en utbildning får också bättre förutsättningar för ökad självrespekt och säkerhet.

Läskunnigheten i världen har ökat och antalet barn som går i primärskola likaså. Det finns dock fortfarande över 100 miljoner barn som inte går i skolan och cirka 800 miljoner vuxna som inte kan läsa. En rad faktorer har identifierats som orsaker till varför skolgång avbryts eller inte ens påbörjas i ut-

vecklingsländerna. Därför kan utvecklingssamarbetet inom utbildningen till exempel främja information till föräldrar, sänka skolkostnaderna för skoluniform, samt ta bort skolavgiften helt. Säkerheten på väg till och från skolan och i skolan måste garanteras. Det är även viktigt att flickor får gå i skolan och får slutföra sin skolgång före ingående av äktenskap. De som av olika skäl avbryter sin skolgång måste få möjlighet att fullfölja sin skolgång. Dessutom måste utbildningens innehåll vara meningsfullt för eleverna.

Kristdemokraterna anser att undervisningen måste innehålla värden, som främjar demokrati, mänskliga rättigheter – och kanske särskilt jämställdheten mellan könen och toleransen gentemot andra grupper, och tillmäta alla lika värde. En grupp som ofta glöms bort är de funktionshindrade, vilka har samma rätt att åtnjuta utbildning som alla andra.

7.13 Tillgången till mat – en mänsklig rättighet

I FN:s förklaring om de mänskliga rättigheterna, artikel 25 och i konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, artikel 11, har man slagit fast att varje människa har rätt till mat och att ingen skall behöva vara hungrig. Trots detta dör tiotusentals barn varje dag till följd av näringsbrist. För varje människa som dör av näringsbrist eller svält kränks de mänskliga rättigheterna. Svältkatastrofer borde egentligen inte uppstå. Det finns gott om mat i världen, men den är snedfördelad. När detta ändå sker, menar Kristdemokraterna att katastrofbiståndet skall vara på plats tidigt. Det kan gå flera år efter det att första varningen inkommer till dess att det internationella samfundet reagerar i handling. Då är det ofta för sent och människoliv går till spillo – på grund av passivitet – helt i onödan.

7.14 Hälsovård

Alla har rätt till adekvat hälsovård, vilket är en rättighet som dagligen kränks över hela vår värld. Malaria dödar nästan 2,5 miljoner människor per år, främst i de fattigaste länderna i Afrika söder om Sahara. Inom bioteknologin finns stora möjligheter att ta fram ett definitivt vaccin mot malaria. Men oviljan att finansiera denna forskning är tydlig. En variant av tuberkulos som är resistent mot alla traditionella mediciner har blossat upp, främst i de fattigaste länderna, men även i vårt närområde i de baltiska länderna och i Ryssland. Hiv/aids utgör en växande katastrof där miljontals människor drabbas och hela samhällen hotas av utplåning. Bromsmediciner finns, men det saknas ofta pengar att betala och distribuera dem. Det har också skett en explosionsartad ökning av hiv/aids i Ryssland och många länder i Asien. Situationen är så akut att extraordinära insatser måste sättas in. Sverige bör kraftfullt bistå i kampen med att bekämpa och hindra spridningen av sjukdomar som främst drabbar utvecklingsländer, exempelvis malaria, tuberkulos och inte minst hiv/aids. Kristdemokraternas syn på utvecklingspolitik och hiv/aids utvecklas i särskilda motioner.

Fel! Okänt namn på

7.15 Humanitärt bistånd i krig och naturkatastrofer

Det är i krig och vid katastrofer som människors rättigheter kränks som mest. I akuta katastrofstillstånd råder särskilda förutsättningar och regler för hur humanitära insatser skall hanteras. Naturkatastrofer omgärdas av mindre komplicerade regler än krig och konflikter. Den humanitära rätten, som finns med i Genèvekonventionen, innebär att människor i konfliktområden har rätt till humanitär hjälp. De har rätt till förnödenheter och tak över huvudet. Särskilt utvalda organisationer med speciella mandat skall se till att sårade och sjuka – både civila och soldater – får den vård de behöver. De uppgifter som en humanitär hjälpinsats i konfliktområden innebär omfattar såväl assistans som skydd. Vad gäller assistans ingår allt som har med människors fysiska behov att göra, bland annat att vatten och mat finns att tillgå liksom en förebyggande och kurativ sjukvård. Den andra delen gäller juridiska uppgifter, som t.ex. att besöka krigsfångar, arbeta med familjeåterförening och göra känt för befolkningen vilka lagar och regler som gäller i den svåra situationen. Det är viktigt att det humanitära biståndet får ökat utrymme i det fredsuppbyggande arbetet och i utvecklingssamarbetet.

7.16 Hjälp flyktingar i nöd

Det enorma antalet flyktingar som flyr undan krig, naturkatastrofer och djupaste fattigdom har inte minskat under det senaste årtiondet. Den 1 januari 2003 befann sig enligt FN:s flyktingkommissariats (UNHCR) beräkningar mer än 20 miljoner människor på flykt i världen. UNHCR menar att allt fler flyktingar söker sina vägar till väst. Om inte omvärlden tar tag i roten till de problem som tvingar människor att lämna sina hemländer kommer detta att utvecklas till en ohållbar situation. Kritik riktas även från UNHCR mot att världens regeringar väljer ut särskilda flyktingområden beroende på strategiska intressen och officiella påtryckningar. Krav måste också ställas på världens regeringar att uppfylla de särskilda rättigheter som tillkommer människor med flyktingstatus. De flyktingar som vill skall beredas möjlighet att återvända till sitt hemland eller, om det handlar om internflyktingar, till sin hembygd. I dessa fall måste säkerheten och skyddet för återvändande flyktingar garanteras.

Kristdemokraterna anser att de minskade bidragen till UNHCR från medlemsländerna utgör ett stort problem, vilket tvingar UNHCR att stänga kontor och lägga ner flyktingläger runt om i världen. Den humanitära rättens ställning och UNHCR:s resurser för att skydda flyktingar och krigsoffer måste stärkas. Sverige måste arbeta för att ändra EU:s hårda flyktingpolitik, att öka viljan att hjälpa flyktingar i nöd, liksom att öka bidragen till internationella hjälporganisationer.

7.17 Barnens rättigheter

Många av barnen i världen är flyktingar. De utsätts för krig och vidriga umbäranden genom, bland annat, omfattande kommersiell sexuell exploatering. Regeringen måste med utgångspunkt i barnkonventionen bilda opinion kring länders ansvar för barnens rättigheter, men också själv bistå och förmå det internationella samfundet att bistå aktuella länder för att förverkliga barns rättigheter. I detta arbete är gatubarnens situation, barnarbete, sexuell exploatering av barn, barn på institutioner, barn och HIV/aids, barn i väpnade konflikter samt barn med funktionshinder särskilt prioriterade områden. Dessutom vill vi betona alla barns rätt att tillhöra en familj och att den är en grundläggande mänsklig rättighet.

7.18 Barnsoldater

I många av världens pågående konflikter finns det barnsoldater. Dessa psykiskt och fysiskt misshandlade barn riskerar skador för all framtid. Flera hundra tusen barns rättigheter kränks genom att de tvingas delta i strider och konflikter runtom i världen. Mer än 120 000 barnsoldater finns i Afrika, enligt Amnesty Internationals årsrapport 2000. I stort sett alla världens regeringar har ingått muntliga avtal att beakta barnens rättigheter till särskilt skydd. Men på många platser i världen har barnen inte bara utsatts för samma lidande som vuxna, utan även varit en särskild målgrupp på grund av att de är just barn och därmed beroende, sårbara och påverkbara. Det finns på sina ställen handlingsprogram för träning av barn till duktiga soldater. Användningen av barnsoldater är helt oacceptabelt och kampen mot detta måste prioriteras i det internationella samfundet.

7.19 Kvinnor i konflikter

Våldtäkt används ibland som vapen i krig. Antingen enbart riktat mot kvinnan i sig eller som hämnd eller tortyr för manliga närstående. Systematiserade våldtäkter som hämnd var mycket vanliga då militära interventioner sattes in i Kosovo, eftersom verksamheten på marken inte kunde kontrolleras från luften. Merparten av de militära interventionerna genomfördes i just luftrummet.

I många av världens konflikter är våldtäkter och sexuellt utnyttjande snarare regel än undantag. Det är positivt att ad hoc-tribunalerna för krigsförbrytelser i det forna Jugoslavien och Rwanda genom fällande domar fastställt att systematiserade våldtäkter i konflikter är ett brott mot mänskligheten. Men mycket mer måste göras av det internationella samfundet för att skydda kvinnor från dessa övergrepp. Också på detta område skulle en permanent internationell brottmålsdomstol, lydande under FN, kunna vara ett effektivt verktyg.

Överhuvudtaget måste kvinnors och barns situation särskilt uppmärksammas på grund av deras stora utsatthet för diskriminering och våld.

Fel! Okänt namn på

8 Europa och de mänskliga rättigheterna

Skyddet för mänskliga rättigheter i Europa bygger på en gemensam värdegrund och stärks av en mångfald europeiska samarbetsorgan, vilket är värdefullt och underlättar flexibilitet. Av särskild betydelse är Europarådet, vars domstol är den främsta garanten för mänskliga rättigheter i Europa.

8.1 Europarådet och OSSE

Den tidiga 1900-talshistorien visar på behovet av mellanstatlig kontroll av respekten för mänskliga rättigheter. Europarådet med dess konvention från 1949 har blivit den viktigaste oberoende kontrollinstansen. 45 europeiska stater har skrivit under och är därmed underordnade Europadomstolen som slutlig instans. Konventionen är unik genom möjligheten för enskilda personer att föra en medlemsstat till internationell domstol. Under åren har konventionen kompletterats genom att flera nya områden har tagits upp av Europarådet, bl.a. genom konventioner om tortyr, sociala rättigheter och biomedicin.

Resurserna till arbetet i Europarådets domstol måste stärkas. Genom sin stora geografiska täckning, sin tradition av politisk dialog och genom Europadomstolens starka ställning har rådet en unik betydelse för de mänskliga rättigheterna. Men idag lider domstolen av en enorm arbetsbörda som lett till oacceptabla dröjsmål i rättsprocessen.

Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) är en annan viktig regional organisation som har ett nära samarbete med Europarådet ifråga om mänskliga rättigheter. OSSE fokuserar på krishantering, konfliktförebyggande och återuppbyggnad efter konflikter, liksom frågan om etniska minoriteter.

8.2 Framtidens Europa

I och med EU-samarbetets fördjupning blir det också nödvändigt att unionen i den praktiska politiken tar ett större ansvar för mänskliga rättigheter. Ett viktigt område är flyktingpolitiken. Idag råder ett farligt vakuum i ansvarsfördelningen mellan EU och medlemsstaterna. Flyktingars situation har försämrats på ett skrämmande och oacceptabelt sätt. Kristdemokraterna tror att en gemensam europeisk flyktingpolitik kan råda bot på detta, inte minst för att förhindra det som kallas ”refugees in orbit”, alltså att flyktingarna skickas runt mellan länder istället för att deras asylansökan prövas. Men en gemensam flyktingpolitik måste präglas av öppenhet och generositet. Hittills har

flyktingsamarbetet handlat mycket om kontroll, *restriktioner och visumtvång* och alltför lite om rättigheter.

EU bör ha gemensamma minimiregler för flyktingmottagande, som inte hindrar att en medlemsstat har generösare regler. De asylsökandes rättigheter måste slås fast i lag – till exempel rätten att få kommunicera på sitt eget språk. Tyvärr finns fortfarande synnerligen stora skillnader i flyktingars rättigheter mellan EU-staterna.

Kostnaderna för flyktingmottagande bör delas solidariskt mellan medlemsstaterna. De länder som får ta emot en oproportionerligt stor andel flyktingar skall få stöd. Om inte detta genomförs, finns det stor risk att ingen tar ordentligt ansvar, utan den restriktiva flyktingpolitiken kommer att fortsätta. Dock vill vi betona att Sverige inte får gömma sig bakom kravet på en gemensam politik, utan eftersträva en betydligt mer generös flyktingpolitik än den stränga och rättsosäkra politik som den socialdemokratiska regeringen upprätthåller idag.

En annan institution som måste ses över är viseringskravet. Idag kräver Schengensystemet visum för resande från 132 länder! Detta är troligen en orsak till den ökade flyktingsmugglingen och därmed den omänskliga behandlingen av flyktingar. Det är uppenbart att denna politik inte främjar mänskliga rättigheter.

EU har också ett stort ansvar för att bekämpa s.k. trafficking, d.v.s. handel med kvinnor och barn. Vår tids fruktansvärda slavhandel måste bekämpas gemensamt. Opinionsbildning, polissamarbete, europeiska åklagare och bekämpandet av fattigdomen i delar av östra Europa är viktiga verktyg i den kampen.

EU måste i framtiden ha klara regler för hanteringen av förbrytelser mot mänskliga rättigheter av en stat inom unionen. Det är rimligt att en framtida EU-konstitution innehåller regler vilka möjliggör för unionen att suspendera en medlem som allvarligt och upprepade gånger bryter mot mänskliga rättigheter.

9 Mänskliga rättigheter och kampen mot terrorism

Den internationella terrorismen har skakat världen de senaste åren. Terrorattentat slår vanligtvis rakt mot civila och är ett ständigt hot mot samhället eftersom ett terrordåd oftast sker utan förvarning och slår blint. Terrorattentat är en grov kränkning av människovärdet och de mänskliga rättigheterna. Samhällets alla relevanta resurser måste kunna användas i kampen mot terrorism.

Men denna kamp måste också balanseras mot de mänskliga rättigheter som hotas av terrorismen. Därför ser vi med oro på tendenser till minskade beviskrav och fängslanden utan formella anklagelser. Vi har sett sådana exempel också i Sverige.

Fel! Okänt namn på

Varje stat måste i kampen mot terrorism beakta rätten till grundläggande mänskliga rättigheter i den del av terroristbekämpningen som kan kräva vissa begränsningar i den personliga integriteten. Till exempel skall ingen utvisas från Sverige på grund av terroristanklagelser till länder som brukar tortyr och dödsstraff.

Kristdemokraternas syn på kampen mot terrorism ges i särskild motion.

10 Näringslivet och mänskliga rättigheter

Liberaliseringen av varu-, tjänste- och finansmarknader tillsammans med IT-revolutionen håller på att skapa en integrerad global marknad. Men det är inte bara ekonomin som integreras. Även politiskt och kulturellt pågår en globaliseringsprocess. Allt detta får konsekvenser för MR-arbetet. Förutsättningarna ökar för opinionsbildning och information i de mänskliga rättigheternas tjänst. Det är svårt eller omöjligt för tyranniska regeringar att skyla sin verksamhet. Redan kan vi se tecken på en växande internationell debatt kring etiska frågor, där globala nätverk driver på eller kritiserar stater och företag. Stater, NGO:er och företag måste samverka i MR-frågorna eftersom alla är ”globala aktörer” och har ett ansvar för utvecklingen i världen.

10.1 Etik och moral i näringslivet

På grund av sitt ekonomiska och sociala inflytande har näringslivet stora möjligheter att stärka respekten för mänskliga rättigheter. Det vore oförsvarligt att inte utnyttja denna potential. FN:s generalsekreterare Kofi Annan har tagit initiativ till Global Compact; en överenskommelse med näringslivet om att samarbeta kring nio principer för mänskliga rättigheter, miljö och social utveckling. Förhoppningen är att allt fler företag skall ansluta sig till överenskommelsen, och utarbeta egna planer för uppfyllandet av målen.

Att engagera sig för mänskliga rättigheter bör ses som ett moraliskt obligatorium för multinationella företag. Samtidigt står det klart att detta kan ligga i företagets eget intresse, bl.a. därför att konsumenter världen över numera kritiskt analyserar företagets verksamhet. Dessutom kan den samlade effekten av ett engagerat näringsliv driva på utvecklingen mot en rättsstat i utvecklingsländer, vilket är betydelsefullt även för ekonomin. Företagens inre verksamhet tjänar som regel också på respekt för grundläggande rättigheter, vilket bidrar till stabilitet och goodwill.

Kristdemokraterna anser att alla multinationella företag baserade i Sverige skall redovisa hur de agerar i förhållande till mänskliga rättigheter utifrån ett antal kriterier. Detta för att öka genomskinligheten för konsumenter, medborgare och tydliggöra för företaget självt hur dess verksamhet påverkar mänskliga rättigheter i länderna där de är verksamma. Företag bör också kunna uppmanas och få stöd av myndigheter och handelskamrar i sitt arbete med att utarbeta en etisk kod för sin verksamhet. Företagens åtaganden bör omfatta:

Fel! Okänt namn på

1. Internationella arbetslivsnormer (bland annat ILO:s konventioner), exempelvis: barnarbete, mötesfrihet, frihet att bilda fackföreningar, icke-diskriminering, trygghet i arbetet.
2. Stränga regler för investeringar i länder där MR-situationen är allvarlig.
3. Hänsyn till verksamhetens miljöstörande konsekvenser för särskilda grupper livsvillkor.
4. Motarbetande av korruption.

I första hand bör företagen fokusera på den egna verksamheten och där driva igenom punkterna ovan. Operationaliseringen av uppförandekoden är ofta svår. En nyckelfaktor är utbildning av personal, så att medvetenheten och kunskapen finns på arbetsplatserna. En annan är system för ansvarsutkrävande och kontroll inom företaget, men också att den etiska koden och dess tillämpning blir föremål för extern värdering.

Det är glädjande att uppförandekoder sprider sig bland näringslivet, även i Sverige. Samtidigt går det långsamt, och här har staten också ett stort ansvar, inte minst som ägare av ett antal företag verksamma i olika länder.

10.2 Handel och MR

I förlängningen rymmer globaliseringen stora möjligheter till ökad respekt för mänskliga rättigheter. Den internationella närvaron och de gränsöverskridande kommunikationerna gör att handlingsfriheten för förtryckande regimer har minskat betydligt. Dessutom innebär det ekonomiska utbytet med omvärlden att också idéer utbyts, vilket sätter tryck på auktoritära regimer. Exempelvis menar Kristdemokraterna att ökad handel med ett land som Kina på längre sikt kan betyda oerhört mycket för de mänskliga rättigheterna, och därför bör välkomnas. Men detta sker inte med automatik, utan förutsätter att Sverige samtidigt arbetar stenhårt för att sprida de mänskliga rättigheterna och demokratin till Kina.

Men det finns all anledning att aktivt styra handeln i rätt riktning. Inom WTO har det höjts röster för att inkludera MR-frågor i en framtida handelsrunda. Frågan är mycket känslig. Det finns en klar risk att MR används som svepskäl för fortsatt protektionism från i-länderna mot u-världen. Om mänskliga rättigheter skall in i WTO:s agenda måste det därför finnas tydliga regler som inte lämnar utrymme för sådant missbruk, och som syftar till dialog snarare än bestraffning.

Kristdemokraterna anser att WTO:s dagordning måste breddas, så att handelspolitiken görs förenlig med det vi vill åstadkomma på andra områden, som miljön och sociala villkor. Även mänskliga rättigheter måste få en plats, framför allt genom att ILO:s konventioner om arbetsvillkor får en stark ställning i världshandelssystemet. Utan att ställa orimliga krav på u-länder bör man uppmana till successivt höjda standarder.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 5 oktober 2005

Holger Gustafsson (kd)

Rosita Runegrund (kd)

Erling Wälivaara (kd)

Mats Odell (kd)

Alf Svensson (kd)

Gunilla Tjernberg (kd)

Else-Marie Lindgren (kd)

Annelie Enochson (kd)

Tuve Skånberg (kd)

Ingvar Svensson (kd)